

социальной проблемы высшей школы. Предлагаются методологические основы изучения системы высшей школы.

Ключевые слова: высшая школа, условия, социальные проблемы, философия образования, алгоритм решения социальных проблем.

Bekh V. P., Bekh J. V. Conditions as a factor of modernization of national system of high school.

Conditions of occurrence and conditions of social problems' solving are analyzed. The integral characteristics of a social problem of the high school are named. Methodological bases of studying of the high school's system are offered.

Keywords: high school, conditions, social problems, philosophy of education, algorithm of social problems' solving.

Андрущенко Т. І.

ПРОБЛЕМИ ЕСТЕТИЧНОЇ ОСВІТИ ТА ЇЇ ОЦІНЮВАННЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Проблеми естетичної освіти та її оцінювання у навчальному процесі. У статті проаналізовано основні проблеми естетичної освіти, а також з'ясовано специфіку оцінювання її результатів у навчальному процесі.

Ключові слова: етична культура, естетична культура, естетична освіта, навчальний процес.

Попри глобальну переоцінку цінностей, розробку та втілення нових життєвих орієнтирів, скільки б не говорити про застарілість, банальність традиційних ідеалів, вони залишаються вічними, сутнісними, генетично та онтологічно притаманними людині як *homo sapiens*. Великі соціальні зміни з їх глобалізаційним та інформаційним вибухом, прагматичним ставленням до життя, змушують пригадати, що однією із сфер, що об'єднує людство в усіх історичних вимірах, є сфера естетичного, сфера науки про гармонію людини з Універсумом [1]. Так, під час тестування з питань естетичних категорій та естетичних цінностей студентам НМАУ імені П. І. Чайковського було запропоновано визначити пріоритетність таких загальних людських цінностей, як: кар'єра, кохання, матеріальний достаток, внутрішня душевна гармонія, влада, професіоналізм, родина, друзі. Переважна більшість студентів на перше місце серед цих життєвих цінностей поставили внутрішню душевну гармонію, потім родину, друзів,

кохання, лише тоді професіоналізм та кар'єру, за ними матеріальний достаток, і аж насамкінець всі, без виключення, – владу.

Наша естетична освіта завжди носила елітарний або маргінальний характер і, на жаль, ніколи не була цілісною та неперервною. Власне, естетика викладалася лише на філософських факультетах, у мистецьких вузах та спеціальних середніх закладах. Суспільні зміни останніх десятиліть не покращили цю ситуацію, натомість, загострення проблем цілісності людського буття, призвели в тому числі і до нівелювання морально-етичних основ людського спілкування, до заміщення естетичного начала в людині прагматично-утилітарним ставленням до життя, до знецінення духовно-чуттєвого сприйняття та перетворення світу. Тому естетичне навчання і виховання має стати одним з центральних напрямів і завдань в системі підготовки сучасного молодого фахівця. У нинішній педагогічній науці і практиці існує певна суперечність між потребою в новому осмисленні значення естетичної та етичної культури в процесі становлення особистості й традиційною недооцінкою ролі предметів гуманітарно-естетичного циклу.

Спостерігається розрив між засвоєними знаннями, моральними принципами й реальними вчинками. Педагогічні проблеми виховання етичної та естетичної культури майбутніх спеціалістів, власне, є закономірним відтворенням протиріч між вимогами суспільства й реальним станом культурного рівня молоді, між ідеалом естетично культурної людини й недостатньо дієвим механізмом сучасного виховного процесу в середніх спеціальних та вищих навчальних закладах.

Безумовно, сьогодні вкрай важливо вітчизняним вузам будувати обґрунтовані моделі актуалізації естетичного та етичного навчання і виховання майбутніх фахівців, що має значне теоретичне та практичне значення в національному освітньо-виховному процесі, коли, з одного боку, курси “Етика” та “Естетика” виводиться в реєстр вибірних дисциплін вузівських навчальних планів, з другого – на виклик сучасності – активно вводяться в державні стандарти шкільних програм предмети “Етика”, “Естетика”, “Естетична культура” та вперше з 2010 року викладаються неперервно у 5-12 класах.

Подібна ситуація відбувалася в Росії, коли у 1999 році естетику було виключено із освітнього процесу всіх педагогічних університетів та інститутів, навіть факультативно, а життя вимагало введення в шкільну програму 9–11 класів предмету “Естетика життя” [2].

Суттєвою основою нових моделей естетичної освіти, що адаптує її до міжнародних стандартів, є перехід на кредитно-модульну систему

з акцентом на формуванні у студента навиків до творчого самостійного підходу в оволодінні знань та поглибленою тестовою перевіркою їх якості. Звичайно, тестова перевірка знань з філософської дисципліни не може охопити весь матеріал, але здатна допомогти структурувати основи предмету, його категоріального апарату, обов'язкового фактажу, формувати уміння лаконічно висловлювати свої думки, стимулювати інтерес до власного творчого пошуку у загально-філософських питаннях. Крім того, тести з цих предметів дають можливість провести додаткові дослідження з питань ціннісних та життєвих орієнтацій сучасних студентів а також відповідно скорегувати їх до суспільних потреб.

Враховуючи особливості матеріалу та аудиторії при складанні тестів з дисципліни “Естетика”, слід розмежовувати їх на тести знання та тести здібностей. Особливості предмету надають можливість формулювати завдання з вибором однієї або кількох правильних відповідей, пропонувати завдання відкритої форми, що виключають можливість угадування правильної відповіді, завдання на встановлення відповідності одних елементів системи з іншими, правильної послідовності певних історичних чи структурних процесів, створювати системи завдань в тестовій формі – ланцюгових, тематичних, текстових, ситуаційних – коли наступна відповідь залежить від попередньої тощо.

Така тестова перевірка, безумовно, вимагає перефарматування навчального процесу та навчального матеріалу і не позбавлена певної механічності, від якої ховається глибинна духовна сутність цієї творчої дисципліни, що піддається лише “ручному виробництву”, “сповивальній” педагогіці. Тим не менш, такі освітні вимірювання здатні увиразнити та поглибити компетентність майбутніх фахівців та їх здатність до навчання.

При сучасній організації освітнього процесу, підготовці фахових тестів, їх обробці, слід враховувати концепцію ключових компетентностей в усіх контекстах освіти і навчання впродовж життя, запропоновану робочою групою Організації економічного співробітництва і розвитку (OECD) у 2001 р., відповідно до якої виокремлюються вісім галузей загальних (базових) компетентностей:

- 1) комунікація рідною мовою;
- 2) комунікація іноземною мовою;
- 3) базова предметна компетентність у певних науках і технологіях;
- 4) комп'ютерна компетентність;
- 5) уміння навчатися у навчанні (Learning-tolearn);
- 6) міжособистісні і громадянська компетентність;

7) підприємницька компетентність;

8) культурна компетентність.

Всі вони виступають передумовою самореалізації особистості, її цілісності – одного з найважливіших завдань естетичної освіти – та її спроможності ефективно вчитися впродовж життя, а саме таким має бути процес освіти сучасної людини [3]. З урахуванням сучасних теорій інтелекту, зокрема Г. Гарднера, що виділяє сім видів інтелекту:

1) вербально-лінгвістичний;

2) логіко-математичний;

3) просторовий;

4) музичний;

5) тілесно-кінестетичний;

6) інтерперсональний (здатність індивіда усвідомлювати і розуміти мотиви поведінки і діяльності інших людей).

7) інтраперсональний (здатність індивіда будувати адекватну модель самого себе та використовувати її для успішної самореалізації в житті) – естетична освіта піднімається на інший якісний щабель і органічно поєднує їх всі [4]. Саме естетичний зріз людського буття, мистецько-художня діяльність дають змогу цілісно поєднувати сутнісні сили людини в глибинному освоєнні та перетворенні світу, а також моделювати особливості вимірювання естетичної освіти та ціннісних орієнтацій молоді.

Загальновідомі педагогічні експерименти у 80-х рр. ХХ ст. в Естонії, коли додаткові чотири уроки образотворчого мистецтва в тиждень за рахунок уроків рідної мови, природознавства, математики та праці призвели до того, що діти почали випереджати своїх однолітків за багатьма показниками розумового розвитку, в тому числі і з математики [5]. Адже існує закономірна обставина: мистецтво за його знаково-образною, чуттєво-зумовленою сутнісною природою, захоплює у свою орбіту не лише талант художника, але й так само сформований культурою талант реципієнта. Унікальність мистецтва пов'язують з двома величинами: художньо-образною мовою мистецтва, здатною в її “нелінійній інформативності” випередити найновіші технології, і творцем цих складних невербалізованих систем – художником. На відміну від понятійності лише мистецтво в його образній формі спроможне забезпечити “подолання порогу сприйняття й отримання зверхлінійного ефекту” [6].

В Україні робиться низка результативних кроків в напрямі удосконалення сучасної освіти та її вимірювань. Так, Міжнародний консорціум університетів – Малардаленський університет (Швеція), Римський університет “La Sapienza” (Італія), Кельнський університет

(Німеччина), Гельсінський технологічний університет (Фінляндія), Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, Кіровоградський педагогічний університет імені Володимира Винниченка, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова започатковують підготовку фахівців з освітніх вимірювань в рамках проекту “Освітні вимірювання, адаптовані до стандартів ЄС” за програмою Європейської Комісії TEMPUS-IV. Зокрема, у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова розпочато підготовку бакалаврів з освітніх вимірювань як додаткової спеціалізації до фаху інформатика, що дозволить отримати ґрунтовні знання з основ програмування, комп’ютерного моделювання, Web-дизайну, адміністрування мереж, а також серйозну психолого-педагогічну підготовку та відповідно складати професійні тести, з урахуванням новітніх педагогічних досягнень, скорегувати органічне входження молоді людини в субстанціональні і функціональні елементи художньої культури та формування її етико-естетичних цінностей.

В історії естетичної думки в різні часи з’являлися спроби в різноманітний спосіб охопити, вловити, обчислити феномен естетичного в мистецтві, в естетичних відношеннях. Свого часу у 60-х рр. минулого століття значного успіху та міжнародного резонансу набув досвід моделювання естетичних цінностей відомого вченого Леоніда Столовича, що формувався значною мірою під впливом Тартусько-Московської школи семіотики, очолюваної Юрієм Лотманом. Хоча жодна модель, визнає Л. Столович, не здатна відобразити оригінал в усіх його зв’язках і відношеннях, але деякі його риси може показати достатньо повно. Крім того модель дозволяє чітко сформулювати ту чи іншу концепцію і тим самим домогтися логічної ясності, а іноді в процесі роботи може відкрити ще не вивчені зв’язки, відношення, прийти до нових думок [7]. Сьогодні його дослідження, як і багато інших, таких, як, наприклад, групи грузинських психологів під керівництвом Д. Узнадзе, що збагатила естетику теорією естетичної ціннісної установки, або провідної в Україні, естетичної науково-педагогічної школи КНУ імені Т. Г. Шевченка, дослідження якої активно вводять історичну традицію української естетики, її освітньо-виховних особливостей, у загальноєвропейський контекст, можуть слугувати при формуванні ціннісних орієнтацій молоді, у побудові сучасних моделей оцінювання якості естетичної освіти студентів. Обґрунтовуючи естетичне як теорію чуттєвого пізнання, відомий київський вчений А. Канарський резюмує: “Зрештою увесь світ постає перед людьми не лише як тло для споглядання або “оцінної діяльності

свідомості”, але й як світ для практичного його перетворення та задоволення інтересів людей. І від цього він не стає менш об’єктивним, тобто “суб’єктивно-об’єктивним”. Навпаки, саме цим практичним зв’язком з людиною він виявляє свою справжню об’єктивність і незалежність від свідомості та оцінок” [8].

Прагнучи створити сприятливі умови для розширення доступу молоді до сучасних гуманітарних знань, формування цінностей відкритого демократичного суспільства, систематичного та широкого культурного і духовного розвитку особистості МОН України з 2010 року запровадило програму міжгалузевої індивідуалізованої гуманітарної освіти (МІГО), яка дасть можливість одночасно з одержанням основної вищої освіти одержати диплом “бакалавра” культурних, гуманітарних або соціально-політичних наук.

Всі ці кроки свідчать про активний пошук сприятливих умов до повернення цілісності людини, активізації її творчого потенціалу, формування ціннісних орієнтацій через освоєння феномену естетичного в навчально-освітньому процесі.

Л І Т Е Р А Т У Р А

1. *Бычков В. В.* Эстетика. – М., 2002. – С. 5-7.
2. *Киященко Н. И.* Эстетика – философская наука. – Москва–С.-Петербург–Киев, 2009. – С. 521-522.
3. Концепція тесту загальної навчальної компетентності (ТЗНК) випускників загальноосвітніх навчальних закладів. Проект // Вісник тестування і моніторинг в освіті. – № 9. – 2009. – С. 10.
4. Там само. – С. 11-12.
5. *Фохт-Бабушкин Ю. У.* Искусство и духовный мир человека. – М., 1982. – С. 3.
6. *Голицын Г. А.* Образ как концентратор информации // Синергетическая парадигма. Нелинейное мышление в науке и искусстве. – М., 2002. – С. 187.
7. Леонид Столович. Философия. Эстетика. Смех. – С.-Петербург–Тарту, 1999. – С. 180.
8. *Канарский А. С.* Диалектика эстетического процесса: диалектика эстетического как теория чувственного познания. – К., 1999. – С. 74.

Андрущенко Т. И. Проблемы эстетического образования и его оценивания в учебном процессе.

В статье проанализированы основные проблемы эстетического образования, а также определена специфика оценивания ее результатов в учебном процессе.

Ключевые слова: этическая культура, эстетичная культура, эстетичное образование, учебный процесс.

Andruschenko T. I. Problems of aesthetically beautiful education and his evaluation in an educational process.

The basic problems of aesthetically beautiful education are analysed in the article, and also the specific of evaluation of its results is certain in an educational process.

Keywords: ethics culture, aesthetically beautiful culture, aesthetically beautiful education, educational process.

Найчук А. В.

ПОЛІТИЧНА ФІЛОСОФІЯ Н. МАКІАВЕЛЛІ: ДИНАМІКА СПІВВІДНОШЕННЯ МОРАЛІ І ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

***Мета – ось що потрібно мати під час різних обставин.
Н. Макіавеллі***

В статті аналізується динаміка співвідношення моралі і державної політики у філософсько-політичних поглядах Н. Макіавеллі.

Ключові слова: мораль, держава, політика, необхідність, закономірність, сила, ціль, закон.

Із плином часу образ Н. Макіавеллі став одним із символів в історії європейської і світової політичної науки. Різні судження Макіавеллі про політичну мораль, більш ніж три століття накликали на його праці моральний осуд. ХХ століття спонукало до переосмислення його поглядів з точки зору етики, яка була інституціоналізована в ранг наукової дисципліни. Глобальний світ ХХІ століття розкрив нові морально-політичні проблеми, пов'язані з розширенням простору міждержавного і наддержавного регулювання міжнародних процесів. Все більш значними в арсеналі технологій глобального управління стає використання чинників, що полегшують або навпаки ускладнюють доступ держав до переваг глобалізації. Маніпулювання глобалізаційними процесами стає інструментом політичного тиску міждержавних структур, держав на інші держави. Відтак мораль, як суспільний регулятор, який має загальнолюдське за своїм сенсом ядро, в основі якого лежать норми людського спілкування і поведінки,